מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא [1] ויקם שדה עפרון אשר במכפלה וגו' (א) מי שצריך לגבול סביב יצאו אלו שאין צריכין לגבול סביב אמר רב משרשיא מכאן למצרים מן התורה: אמר רב יהודה [א] האי מאן דמזבן ארעא לחבריה צריך למכתב ליה קני לך (א) דיקלין ותאלין והוצין (ב) וציצין ואע"ג דכי לא כתב ליה הכי קני אפ"ה שופרא דשטרא הוא [ב] אמר ליה ארעא ודיקלי חזינן אי אית ליה דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי ואי לית ליה זבין ליה תרי דיקלי ואי משעבדי פריק ליה תרי דיקלי [ג] ארעא בדיקלי חזינן אי אית בה דיקלי (ב) יהיב ליה ואי לאו מקח טעות הוא [ד] ארעא בי דיקלי לית ליה דיקלי (ג) דחזיא לדיקלי קאמר ליה אמר ליה לבר מדיקלא פלניא [ה] חזינן אי דיקלא טבא הוא שיורי שייריה אי דיקלא בישא הוא כל שכן הנך [ו] אמר ליה לבר מאילני אי אית ליה אילני לבר מאילני אי אית ליה דיקלי לבר מדיקלי אי אית ליה גופני לבר מגופני אילני וגופני לבר מאילני ודיקלי לבר מאילני גופני ודיקלי לבר מגופני אמר רב [ז] כל שעולין לו בחבל הוי שיור כל שאין עולין לו בחבל לא הוי שיור

ודייני

מנהגי מילי. לחרוב המורכב וסדן השקמה אין נמכרין בכלל שדה (ד) וכיון דמשכחינן דאינן בכלל שדה ממילא ידעינן דאפי' אם אמר כל מה שבתוכה אינן נמכרין כדקתני מתני' בין כך ובין כך לא מכר כו' דכל מה שבתוכה לא מהני אלא לטפויי תשמישי דשדה שאינן קבועין כל כך כגון קנים ואבנים שאינן מתוקנין לצרכה ומיהו להכי קיימי אבל חרוב המורכב וסדן השקמה אשמעינן קרא דחשיבי שדה בפני עצמן ומי שיש לו ג' שדות ומכר שנים החיצונים ואמר לו כל מה שבתוכן אני מוכר לך דלא מכר שדה השלישי שביניהן אף כאן לא מכר חרוב המורכב וסדן השקמה: **דכתיב ויקם שדה עפרון וגו'.** עפרון מכר לו השדה לאברהם בסתמא כדכתיב (ג) נתתי כסף השדה וגו' וקמהדר ליה עפרון ארץ ארבע מאות וגו' ואפ"ה קנה אברהם כל האילנות כדכתיב ויקם שדה עפרון וגו' וכל העץ אשר בכל גבולו סביב ע"י קניית השדה סתם קנה גם את כל האילנות והאי אשר בכל גבולו קרא יתירא הוא דמצי למיכתב וכל העץ אשר בשדה דהיינו בתוך גבולי השדה ולמידרש אתא מי שצריך לגבול אותן אילנות קנה שצריכין להיות (ה) להו גבול סביב שלא יערער אדם עליהם לומר בתוך שלי נטועים ושלי הם דהיינו כגון אילנות דקין שאין להם שם והדבר שכוח מי נטעם לפיכך צריך לעשות להם גבול סביב אבל כל חרוב המורכב וסדן השקמה גדולים וחשובים ואוושא מילתייהו וידוע של מי הן ובקרקע מי הן נטועין ואין צריכין גבול הלכך אינן בכלל השדה סביב: **אמר רב משרשיא מכאן למצרים מה"ת.** שהקונה את השדה קנה את המצרים עצמן וכל האילנות הנטועין במצר דמצרים בכלל שדה דהכי משמע סביב כל האילנות הנטועין בקרקע המצר שהוא סביב השדה קנה אברהם. כן נראה בעיני: **דיקלי.** שגדלו כל צרכן: **תאלין.** שתילין נטעים בחורים: **הוצין וצינין.** גם הם מיני דקלים כדתנן (סוכה דף כט:) ציני הר הברזל כשרין. ויש מפרשים שאין אלו טוענין פירות: **ואע"ג דכי לא כתב ליה הכי קני.** כדתנן המוכר את השדה סתם מכר חרוב שאינו מורכב ובתולת השקמה וכ"ש שאר אילנות דהא לא משייר במתני' אלא חרוב המורכב וסדן השקמה: **שופרא דשטרא.** ייפוי כח השטר דאפי' אי אתו לפני ב"ד טוענין יהבי ליה שהרי מפורשין בתוך השטר: **א"ל לבר מדיקלא פלניא כו'** הכא לא גרסינן אלא לקמן בסמוך אחר דחזיא לדיקלי קא"ל: קפסיק גמרא א"ל. מוכר ללוקח ארעא ודיקלי מזבנינא לך שני מכירות הן שדה זו אני מוכר לך וקנה את השדה ואת הדקלים שבתוכו ודיקלי נמי מזבנינא לך במקום אחר דהא לא קאמר ארעא בדיקלי כדלקמן דהוי משמע דקלים שבתוכה: הכי גרסינן **אי אית ליה דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי.** לבד אותן שבשדה המכורין בכלל שדה דמכירה אחרת היא זו ומיעוט דיקלי שנים. ויש ספרים שכתוב בהן אי אית ביה דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי דמשמע דאם יש שם דקלים הרבה באותו שדה שמכר לו יתן לו מהן שנים ולא יותר והשאר יעכב לעצמו ולא נהירא כלל דאילו א"ל האי ארעא מזבנינא לך קנה הכל אפילו הדקלים וכשהוסיף לפרש ארעא ודיקלי יפסיד הלוקח כ"ש שייפה כחו כדאמרן לעיל צריך למכתב ליה קני לך דיקלין ותאלין כו' דהוי שופרא דשטרא ולא אמרינן שני דקלים מכר לו והשאר עיכב לעצמו ועוד הכי איבעי ליה למימר חזינן אי אית ביה דיקלי לא יהיב ליה אלא תרי דיקלי שהרי כולן היו מכורין מסתמא והאי יתור לשון זה לשייר לעצמו ומדלא קאמר הכי אלא קאמר יהב ליה תרי דיקלי ש"מ דה"ק אם יש לו דיקלי לבד אותן שמכר עם השדה שהן בתוך השדה יהיב ליה תרי דיקלי: (ו) **וזבין ליה תרי דיקלי.** יקנה לצרכו של זה שני דקלים שלא יהא מחוסר אמנה שכך התנה לו אני מוכר לך אילנות שאקנה לצרכך או יחזיר לו מן המעות כנגד דמי שני דקלים: **ואי משעבדי.** למלוה: **ארעא בדיקלי.** שדה עם דקלים שבתוכו אני מוכר לך: ה"ג **אי אית בה: מקח טעות הוא.** שעיקר בו והדרי מעות. ונהי דאין אונאה לקרקעות היכא דמוכר ביוקר אפי' יותר משתות [ב"מ נו.] (ז) מקח טעות מיהא הוי דלדעת כן לא לקח אלא היה סבור שיש בה דקלים כמו שאמר ליה: **ארעא** (ח) **בי דיקלי.** מקום הראוי לדקלים לית ליה ללוקח דיקלי שאם אין דקלים בשדה אין זה מקח טעות מ"ט דחזיא לדיקלי קא"ל קרקע יפה לגדל דקלים. ומיהו אי אית ביה דיקלי ה"ז של לוקח דכ"ש דה"ק ארעא דחזיא לדיקלי מזבנינא לך כלומר שהדקלים שבה טוענין פירות הרבה: **א"ל.** מוכר (ט) שדה אני מוכר לך לבר מדיקלא פלניא: **חזינן אי דיקלא טבא הוא.** כלומר מן הבינונים שטוענין פירות קצת לחודיה שיירה לדעתו ליהנות מפירות שדהו פורתא וקנה הלוקח כל השאר בכלל השדה: **ואי דיקלא בישא הוא.** אע"פ שיש עדיין רעים ממנו אלא דקרו ליה אינשי להאי דיקלא בישא כגון דלא טעין קבא דאילו טעין קבא לאו דיקלא בישא הוא כדאמרינן בעלמא (לעיל דף כו.) דיקלא דטעין קבא אסור למקצייה: **כ"ש הנך.** המוטבים ממנו ששיירן לעצמו דהכי קאמר אפי' ההוא דיקלא בישא אני משייר לעצמי. ומיהו אם יש בשדה דיקלי בישא טפי מהאי אינהו מזדבני בכלל (י) דהא דאמרי' כ"ש הנך אדיקלי דטבי טפי מהאי קאי: ה"ג **לבר מאילני אי אית ליה אילני לבר מאילני.** כלומר אם אמר מוכר ללוקח שדה (כ) אני מוכר לך לבר מאילני חזינן אי אית בה שאר אילנות כגון זיתים ותאנים ותפוחים וכל שאר אילנות חוץ מדקלים וגפנים שאין נקראין אילני: **לבר מאילני.** מכר לו את השדה אבל האילנות אינן מכורין שהרי הוציאן מכלל שדה ושיירן לעצמו. והאי מילתא דפשיטא הוא אבל משום דבעי למימר לקמן אילני וגופני לבר מאילני נקט לה: **אי אית ביה דיקלי.** בההוא שדה ואין בו שאר אילנות ואיהו אמר ליה לבר מאילני ודאי לבר מאילני (ל) מכר השדה והנהו דקלין שייר לעצמו. ואע"ג דאין סתמן קרוין אילנות אלא רגילין היו לקרותן דקלין מתוך חשיבותן ומתוך שהיו רוב אילנות שלהן דקלים כיון דאין כאן שאר אילנות אלא דקלים האי דקאמר לבר מאילני אדקלים קאי: **אי אית ביה גופני.** בההוא שדה והמוכר את השדה מכר את הגפנים וכיון דאמר לבר מאילני ובשדה זו אין בו אלא גפנים לבר מגופני קאמר ואם יש בשדה אילני וגופני ואיהו אמר לבר מאילני הכל מכר ואפי' הגפנים לבר מאילני דגפנים אין קורין להן אילנות ועליה דמוכר רמיא לגלויי דגם הגפנים שייר לעצמו הלכך יד הלוקח על העליונה: **אילני ודיקלי לבר מאילני.** הכל מכר לבר מאילני שהדקלים אין קורין להם אילני: **גופני ודיקלי לבר מגופני.** אי א"ל לבר מאילני ואין בשדה אלא דקלים וגפנים הדקלים מכר והגפנים שייר דגפנים לגבי דקלים נקראין אילני ובכלל אילני הן טפי מדיקלי כן נראה בעיני. וי"מ דאין זה וזה בכלל אילני ואין זה נקרא אילן יותר מזה והלכך המוטב דהיינו גפנים שייר לעצמו ולא נהירא דאם איתא דשניהן שוין ואין זה נקרא אילן יותר מזה ואיהו אמר לבר מאילני הוה לן למימר דתרווייהו שייר לעצמו שהרי גילה דעתו שהכל קרא אילני מאחר שאין כאן שום אילן אחר שיקרא אילן אלא אלו: ה"ג **אמר רב כל שעולין כו'.** ולעיל קאי היכא דא"ל לבר מאילני וקמפרש רב אלו הן אילנות ששייר שאם קטנים הן הרבה לא מיקרי אילני. ולא גרסינן לבר מדיקלי ואילני א"ר כו' ופירוש בעלמא הוא: **כל שעולין לו בחבל.** ללקט פירותיו חשיב אילן ודקל מיירי כדמפרש לקמיה שגבוה הרבה ופירותיו בראשו:

דייני

ארעא ודיקלי אי אית בה דיקלי כו'. אע"ג דאם לא אמר דיקלי בסתמא היו כולן מכורין מיהו השתא גרע (ל) כדבעי למימ' לקמן חוץ מחרוב פלוני דקני שאר חרובין אע"ג דבסתמא לא קני דדיקלי משמע תרי[א] ולא שייך הכא שופרא דשטרא אלא דוקא כשכותב בשטר אבל הכא דבעל פה לא ועוד דהתם כתיב דיקלין ותאלין כו' והכא דלא קאמר אלא דיקלין לא שייך למימר הכי:

חוץ

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' יד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטז סעיף א:

נ ב ג ד מיי' שם הל' יג ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם ס"ה:

נא ה מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעי' ג:

נב ו ז מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעי' ד:

רבינו גרשום

וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבולו סביב. אותו אילן שצריך גבול סביביו שאין משתמר אלא על ידי גבול כעין שמקיפין גדר סביב השדה כדי שיהא משומר על ידי גבול מפני שנמוך האילן ויכלי אינשי ליטול פירות אותו אילן נקנה אגב קרקע. אבל אילן שגבוה הוא כגון חרוב מורכב וסדן השקמה שאינו צריך לשומר ואינו צריך גבול דמחמת גבהותו משומר הוא שאין ידו של אדם יכולה להגיע לפירותיהן והענפים והפירות שלו בגבהות עומדין ואין עולין לו אלא בחבל אינו נקנה אגב קרקע דדבר חשוב בפני עצמו הוא: אשר בכל גבולו סביב מיכן למצרים מן התורה. שהראה לו המצרים שסביבותיה מצר פלוני כך וכך מצר פלוני כך וכך. ואית דמפרשי מיכן ללוקחין שקונין המצרים שסביבות השדה דהיינו גבולי: דיקלי. אילנות תמרים גבוהים: תאלין אלו שאר אילני בחורין קטנים: הוצין. אילנות קטנים: וציצין. דקלים קטנים כעין צינייתא דבבל: ואע"ג דכי לא כתב ליה הכי ודאי קני. דאי אתי לפני בית דין פקח יהבי ליה והאי דלא כתב ליה הכי משום דטעות סופר הוא. אפילו הכי צריך למכתב ליה הכי דשופרא דשטרא הוא דאפי' אתי לפני בית דין טועין דיהבין ליה דאי לא כתב הכי ואתי לפני בית דין הדיוטות לא יהבי ליה אבל השתא ליכא למיחש: אמר ליה. המוכר ללוקח: ארעא ודיקלי. מזבינא לך: אי אית בה דיקלי יהיב לי' תרי דיקלי. דדיקלי לא פחות מתרתי. ואי אית בה דיקלי משעבדי לבעל חוב של מוכר פריק להו מיניה ויהיב ליה ללוקח: ואי אמר ליה ארעתא ודיקלי מזבינא לך ולית בארעא תרי דיקלי זבין ויהיב ליה: אי אמר ליה ארעא בדיקלי. אי איכא דיקלי זביניה ואי לא מקח טעות הוא ולא קני כלום: בי דיקלא. משמע ארעא דראויה לדקלים. ואי בישא הוא ושיירה כל שכן דהנך דמעלו ממנו לא זבין ושיירינהו: אי אמר ליה ארעא מזבין לך בר מאילני. אי אית ביה אילני זבין ליה הקרקע לבר מאילני כדמתני ליה. ואי בההיא קרקע אית בה גופני ואמר ארעא מזבינא לך לבר מאילני ודאי גופני בכלל אילני נינהו ולא זבין ליה אפי' גופני אי אית ביה דיקלי קרי להו אילני ולא זבין ליה. ואי אית בה אילני וגופני ואמר מזבינא לך בר מאילני ודאי גופני זבין ליה דלאו אילני נינהו לגבי שאר אילנות: ואי אמר ליה לבר באילני. ואית בה אילני ודיקלי ודאי אילני לא זבין ליה דיקלי זבין ליה דלגבי אילני לאו אילני ניניהו הדיקלי: גופני ודיקלי. ודאי גבי דיקלי גופני אילנות ניניהו ולא שייר אלא הגפנים: ואי אמר ליה ארעא מזבינא לך לבר מדיקלי. מה שייר: אמר רב כל שגבוה כל כך שעולין עליו בחבל הוי שיור. ואידך אילני לא הוי שיור וזבין ליה:

מסורת הש"ס

(א) [פי' דיקלין תמרים גבוהין תאלין שאר אילנות גדולים הוצין שאר אילנות קטנים ציצין דקלים קטנים. ערוך ערך צני], (ב) נ"א וליני וגרסת הערוך ולינין, (ג) [בראשית כג], (ד) בס"א: מדיקלי,

תורה אור השלם

1 וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מַמְרֵא הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב:
בראשית כג יז

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשר במכפלה וגו' וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבולו סביב מי שצריך לגבול יצאו אלו כצ"ל ותיבת סביב נמחק: (ב) שם אית בה דיקלי (יהיב ליה) תא"מ ונ"ב ס"א זביניה זביני: (ג) שם לית ליה דיקלי מ"ט דחזיא לדיקלי: (ד) רשב"ם ד"ה מנהני מילי וכו' בכלל שדה דכתיב ויקם וגו' וכיון דמשכחינן: (ה) ד"ה דכתיב ויקם וכו' להיות להם גבול וכו' שלי הם נטועים וכו' בכלל השדה הס"ד ואח"כ מ"ה סביב אמר רב: (ו) ד"ה ואי לא זבין ליה תרי דיקלי: (ז) ד"ה מקח טעות וכו' יותר משתות אבל מקח: (ח) ד"ה ארעא בי וכו' לדקלים הס"ד ואח"כ מ"ה לית ליה וכו' הרי הן של לוקח: (ט) ד"ה א"ל מוכר ללוקח שדה זו אני מוכר לך הס"ד: (י) ד"ה כ"ש הנך וכו' בכלל שדה דהא דאמרינן: (כ) ד"ה הכי גרסינן וכו' שדה זו אני וכו' אילני לבר הד"א: (ל) תום' ד"ה ארעא וכו' השתא גרע דדיקלי משמע תרי כדבעי למימר לקמן וכו' לא קני ולא שייך כצ"ל:

מוסף תוספות

א. והא דקאמר יהיב ליה תרי דיקלי ולא קאמר לא יהיב ליה אלא תרי דיקלי, אגב דבעי למימר זבין ליה תרי דיקלי פריק ליה תרי דיקלי נקט נמי האי לישנא יהיב לי תרי דיקלי. שיטמ"ק בשם תוס' הרא"ש.